

ICFE-BD

КЊИГА АПСТРАКАТА

VIII МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА БРЧКО
“ПЕРСПЕКТИВЕ ПАРТНЕРСТВА ВЛАСТИ, ПРИВРЕДЕ И ИНСТИТУЦИЈА
ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА У ПОДСТИЦАЊУ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА”

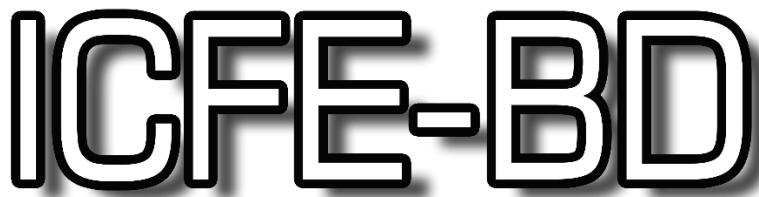
„СТАЊЕ И ПРОБЛЕМИ У ПОСЛОВАЊУ ЈАВНОГ И ПРИВАТНОГ СЕКТОРА
У КРИЗНОМ ПЕРИОДУ“

BOOK OF ABSTRACTS

THE 8TH INTERNATIONAL CONFERENCE OF THE FACULTY OF ECONOMICS BRCKO
“PERSPECTIVES OF PARTNERSHIP BETWEEN GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN FOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT”

“SITUATION AND PROBLEMS IN BUSINESS PROCESSES OF PUBLIC AND
PRIVATE SECTOR IN TIME OF CRISIS”

ISBN 978-99938-95-49-7

КЊИГА АПСТРАКАТА

VIII МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА БРЧКО
“ПЕРСПЕКТИВЕ ПАРТНЕРСТВА ВЛАСТИ, ПРИВРЕДЕ И ИНСТИТУЦИЈА
ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА У ПОДСТИЦАЊУ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА”

„СТАЊЕ И ПРОБЛЕМИ У ПОСЛОВАЊУ ЈАВНОГ И ПРИВАТНОГ СЕКТОРА
У КРИЗНОМ ПЕРИОДУ“

BOOK OF ABSTRACTS

THE 8th INTERNATIONAL CONFERENCE OF THE FACULTY OF ECONOMICS BRCKO
“PERSPECTIVES OF PARTNERSHIP BETWEEN GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN FOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT”

"SITUATION AND PROBLEMS IN BUSINESS PROCESSES OF PUBLIC AND
PRIVATE SECTOR IN TIME OF CRISIS"

ИМПРЕСУМ

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

Проф. др Лазар Радовановић

ЛЕКТОР ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Др Ђојан Међедовић

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИЦИ

Доц. др Љиљана Ж. Танасић

Др Ђојан Међедовић

Ма Дејан Тешић

Горан Достанић

ДИЗАЈН КОРИЦА

Горан Достанић

ИЗДАВАЧ

Економски факултет Брчко

Универзитета у Источном Сарајеву

Студентска 11, Брчко

Тел. + 387 49 233 070, + 387 49 234 940

e-mail: konferencija.efb@gmail.com

web: <http://konferencija.efb.ues.rs.ba>

ЗА ИЗДАВАЧА

Проф. др Лазар Радовановић, декан Факултета

СИР - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

334.724:338.124.4(048)(0.034.4)
334.713:38124.4(048)(0.034.4)

МЕЂУНАРОДНА конференција Економског факултета Брчко
"Перспективе партнериства власти, привреде и институција високог
образовања у подстицању економског развоја" (8 ; Брчко [Дистрикт] ;
2022)

Стање и проблеми у пословању јавног и приватног сектора у
кризном периоду" [Електронски извор] : књига апстраката / VIII
Међународна конференција Економског факултета Брчко
"Перспективе партнериства власти, привреде и институција високог
образовања у подстицању економског развоја" = Situation and problems
in business processes of public and private sector in time of crisis : Book of
abstracts / The 8th International Conference of The Faculty of Economics
Brcko "Perspectives of partnership between government, business and
higher education institutions in fostering economic development" ; [главни
и одговорни уредник Лазар Радовановић]. - Онлајн изд. - Ел. зборник. -
Брчко [Дистрикт] : Економски факултет, 2022

Системски захтјеви: Нису наведени. - Начин приступа (URL):
<http://konferencija.efb.ues.rs.ba/documents/Knjiga%20apstrakata%20-%20Konferencija%208%202021.pdf>. - Ел. публикација у ПДФ формату
опсега 32 стр. - Радови на срп. и енгл. језику. - Ћир. и лат. - Насл. са
насловног екрана. - Опис извора дана 04.03.2022.

ISBN 978-99938-95-49-7

COBISS.RS-ID 135591681

ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ КОНФЕРЕНЦИЈЕ / PRESIDENT OF THE CONFERENCE

Проф. др Лазар Радовановић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина

СЕКРЕТАР КОНФЕРЕНЦИЈЕ / CONFERENCE SECRETARIES

Проф. др Теодор М. Петровић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Доц. др Љиљана Ж. Танасић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина

НАУЧНИ ОДБОР / SCIENTIFIC COMMITTEE

Проф. др Лазар Радовановић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Проф. др Хамид Алибашић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Проф. др Стеван Р. Стевић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Проф. др Теодор М. Петровић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Проф. др Момчило Польић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Проф. др Нермина Побрић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Проф. др Срђан Лалић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Проф. др Џвико Јекић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Доц. др Лејла Терзић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Доц. др Амира Побрић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Доц. др Рената Лучић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Доц. др Љиљана Ж. Танасић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Др Бојан Међедовић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Проф. др Раде Станкић, Економски факултет Београд, Србија
Проф. др Александар Грубор, Економски факултет Суботица, Србија
Проф. др Радмила Јаблан Стефановић, Економски факултет Београд, Србија
Проф. др Тања Вујовић, Економски факултет у Косовској Митровици, Србија
Проф. др Драгана Миленковић, Економски факултет у Косовској Митровици, Србија
Проф. др Туњо Перић, Економски факултет Загреб, Хрватска
Alexander V. Agibalov, PhD, Voronezh State Agrarian University, Russia
Ludmila A. Zaporozhtseva, PhD, Voronezh State Agrarian University, Russia
Vadim P. Cherdantsev, PhD, Perm State Agro-Technological University, Russia

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР / ORGANIZING COMMITTEE

Проф. др Лазар Радовановић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина, предсједник
Доц. др Љиљана Ж. Танасић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Др Бојан Међедовић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Ма Дејан Тешић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Мр Лидија Митрашевић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Ма Миодраг Перановић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Ма Сњежана Зарић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина
Горан Достанић, Економски факултет Брчко, Босна и Херцеговина

САДРЖАЈ / CONTENTS

УВОД.....	4
INTRODUCTION.....	5
ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКА И ТРŽIŠNA USPJEŠNOST MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U BRČKO DISTRIKTU BOSNE I HERCEGOVINE.....	6
Stevan R. Stević, Dejan Tešić	
ANALIZA FINANSIJSKE USPJEŠNOSTI POSLOVANJA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U BRČKO DISTRIKTU BOSNE I HERCEGOVINE.....	8
Ljiljana Ž. Tanasić, Lazar Radovanović, Bojan Mededović	
ANALIZA POSLOVNE USPJEŠNOSTI MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA BRČKO DISTRINKTA BIH U 2020. GODINI.....	10
Renata Lučić	
IMPACT OF MAXIMUM RETAIL PRICE (MRP) POLICY ON ILLEGAL SUPPLY CHAIN OF MEDICINE PRODUCT; A STUDY IN INDONESIAN ONLINE MARKETPLACE DURING COVID-19 PANDEMIC SITUATION.....	12
Arief Movadhy Rakhman	
OBRAZOVANJE I POLITIKA.....	13
Iljaz Osmanlić	
ПОРЕСКОПРАВНА РЕГУЛАТИВА ДИГИТАЛНЕ ИМОВИНЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.....	15
Теодор М. Петровић, Љиљана Ж. Танасић	
УТИЦАЈ ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА НА ПРИВРЕДНИ РАСТ И РАЗВОЈ ЗЕМАЉА У ТРАНЗИЦИЈИ.....	17
Неџад Аземовић, Решад Аземовић	
PANEL ANALIZA U FUNKCIJI MJERENJA UTICAJA VISOKOG OBRAZOVANJA NA MEĐUNARODNU KONKURENTNOST ZEMALJA ZAPADNOG BALKANA.....	19
Mirjana Landika, Željko Račić, Bogdana Kondić	
EVALUACIJA EFIKASNOSTI JAVNIH PREDUZEĆA U SRBIJI KORIŠĆENJEM ARAS METODE.....	21
Radojko Lukić	
TEORIJSKO METODOLOŠKI IZAZOVI EKONOMSKE NAUKE DANAS -Kontraverze određenih filozofsko-psiholoških i pravnih promišljanja-.....	22
Spasoje Tuševljak	
PERSPEKTIVE OPSTANKA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA ZEMALJA ZAPADNOG BALKANA U USLOVIMA KRIZE.....	23
Lidiya Mitašević	
UTICAJ PANDEMIJE BOLESTI COVID-19 NA POTROŠNJU DOMAĆINSTAVA U BOSNI I HERCEGOVINI.....	27
Neda Tešić	

ПОСЛОВАЊЕ ПРАВНИХ ЛИЦА И ПРЕДУЗЕТНИКА ЗА ВРЕМЕ ЕПИДЕМИЈЕ COVID-19: ПРАВНИ АСПЕКТИ.....	29
Иван Милић	
GAMIFICATION WITHIN THE MICROSOFT 365 ECOSYSTEM AS AN IGNITOR OF INNOVATIONS, TEAMWORK AND KNOWLEDGE SHARING IMPROVEMENTS	30
Jelena Popic	
UTICAJI EFEKATA PANDEMIJE COVIDA-19 NA ONLINE PRODAJU U BOSNI I HERCEGOVINI.....	31
Ljubinka Gavrić, Bojan Međedović	
ORGANIZOVANJE POSLOVANJA U POST COVID POSLOVNOM OKRUŽENJU.....	32
Eldin Ibrahimbašić	

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BDPERSPEKTIJE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVREDNE I INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BDPERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENTUNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

УВОД

Економски факултет Брчко је по седми пут организатор међународне конференције која сваке године окупља многобројне ауторе и стручњаке који, сваки из свог угла, анализирају проблематику и дају потенцијална рјешења у оквиру дефинисане теме. Седма међународна конференција на тему "Изазови и развојне могућности високог образовања и економије у доба пандемије" има за циљ да се, са једне стране, идентификују проблеми које су пандемијски услови наметнули процесу високог образовања и самој пословној заједници, али и да се, са друге стране, сагледају могућности које са собом носе високошколске установе и научна заједница у превазилажењу тих проблема ради одржавања и унапређења цјелокупног пословног амбијента у сваком друштву.

Установе високог образовања могу, и требало би да буду, основа знања, али и иницијатори промјена, на начин да понуде неопходна знања, кадрове и рјешења за све постојеће и потенцијалне проблеме привредне заједнице једног друштва. Такође, привредна заједница би требало да зна која су то знања и кадрови који су јој неопходни да оствари своје циљеве и прилогоди се новим друштвеним и пословним изазовима. По том основу изузетно је важна међусобна комуникација и сарадња ова два субјекта, што су постојеће епидемиолошке околности додатно нагласиле. Удруживање установа високог образовања са привредним субјектима омогућава лакшу комуникацију међу њима, те бољу размјену информација и јасније представљање проблема са којима се суочавају. Таквим партнерством обје стране остварују различите предности: (1) високошколске установе могу да прилагоде своје програме потребама другачијег, измијењеног пословног амбијента, а (2) привредни субјекти имају могућност да добију кадрове који имају неопходна знања за свакодневно пословање и суочавање са различитим пословним изазовима.

Циљ међународне конференције јесте представљање могућности међусобне сарадње у пословној и академској заједници, анализирањем тренутног стања и проналажењем рјешења потенцијалног партнерства, са свим предностима које оно доноси. Главни изазов ове конференције јесте дефинисање оптималне стратегије заједничког идентификовања и превазилажења новонасталих препрека на подручју економског и друштвеног живота и одржавања и унапређења квалитета високог образовања у складу са реалим потребама привреде. Представљене стратегије треба да обухвате анализу тренутног стања, могућности и потенцијална рјешења, те начине имплементације стратегија и резултата који могу да се остваре.

Зборник радова седме међународне конференције "Перспективе партнериства власти, привреде и институција високог образовања у подстицању економског развоја" представљаје својеврстан лексикон знања о наведеној теми, јер чињеница да су ову тему обрађивали еминентни учесници, тј. аутори, доприноси њеном бољем разумијевању и сагледавању из више углова. Апстракти, представљени у наставку, дају кратак увид у размишљања учесника о теми Конференције.

Декан Економског факултета Брчко
Универзитета у Источном Сарајеву
Проф. др Лазар Радовановић

INTRODUCTION

For the seventh time, the Faculty of Economics in Brčko organizes an international conference that every year gathers numerous authors and experts who, each from his own point of view, analyse the problems and provide potential solutions within the defined topic. The 8th International Conference on "Situation and Problems in Business Processes of Public and Private Sector in Time of Crisis" aims to, on the one hand, identify the problems that the pandemic conditions have imposed on the higher education process and the business community but, on the other, to consider the possibilities that higher education institutions and the scientific community bring in overcoming these problems in order to maintain and improve the overall business environment in every society.

Higher education institutions can, and should be, the basis of knowledge, but also the initiators of change, by offering the necessary knowledge, experts and solutions to all existing and potential problems of the economic community in one society. Also, the business community should be aware of knowledge and personnel it needs to achieve its goals and adapt to new social and business challenges. On that basis, the mutual communication and cooperation of these two subjects is extremely important, which was additionally emphasized by the existing epidemiological circumstances. The cooperation of higher education institutions with economic entities enables easier communication between them, as well as a better exchange of information and a clearer presentation of the problems they face. Such a partnership has different benefits for both parties: (1) higher education institutions can adapt their programs to the needs of a different, changed business environment, and (2) businesses have the opportunity to hire staff with the necessary knowledge for everyday business and facing different business challenges.

The aim of this international conference is to present the possibilities of mutual cooperation in the business and academic community by analysing the current situation and finding a solution to a potential partnership, along with all the benefits it brings. The main challenge of this conference is to define the optimal strategy for joint identification and overcoming of new obstacles in the field of economic and social life and maintaining and improving the quality of higher education in accordance with the real needs of the economy. The presented strategies should include an analysis of the current situation, possibilities and potential solutions, as well as ways of implementing strategies and results that can be achieved.

The Proceedings of the 8th international conference "Perspectives of Partnership Between Government, Economy and Institutions Higher Education in Fostering Economic Development" will serve as a lexicon of knowledge on this topic and the fact that this topic was covered by eminent participants, i.e. authors, contributes to its better understanding and perception from multiple angles. The abstracts presented below provide a brief overview of the participants' thoughts on the topic of the conference.

Dean of the Faculty of Economics Brčko
Lazar Radovanović, Ph.D

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKTIWE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

TEHNIČKO-TEHNOLOŠKA I TRŽIŠNA USPJEŠNOST MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U BRČKO DISTRIKTU BOSNE I HERCEGOVINE

TECHNICAL-TECHNOLOGICAL AND MARKET SUCCESS OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THE BRCKO DISTRICT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Stevan R. Stević

e-mail: stevan.stevic.ebf@gmail.com

Dejan Tešić

e-mail: dejan.tesic.ebf@gmail.com

Ekonomski fakultet Brčko, Univerzitet u Istočnom Sarajevu

APSTRAKT

U radu je razmatrana tehničko-tehnološka i tržišna uspješnost malih i srednjih preduzeća u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine. Analiza je izvršena na osnovu podataka o tehničko-tehnološkim aspektima poslovanja preduzeća, inovativnim aktivnostima preduzeća, tržištu nabavke i prodaje, odnosno tržišnom učešću posmatranih preduzeća, kao i kadrovsкоj osnovi preduzeća. Osnovu rada predstavljaju rezultati naučno-stručnog istraživanja pod nazivom "Istraživanje o stanju i problemima u poslovanju malih i srednjih preduzeća u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine", koje je sprovedeno od strane Ekonomskog fakulteta Brčko u toku 2021. godine. Dobijeni rezultati su poređeni sa sličnim istraživanjem koje je sprovedeno od strane Ekonomskog fakulteta Brčko u toku 2016. godine. Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 96 malih i srednjih preduzeća, a za obradu podataka su korišćene metode deskriptivne statistike. Rezultati istraživanja ukazuju na zaključak da se elementi tehničko-tehnološkog aspekta poslovanja preduzeća, inovativnih aktivnosti preduzeća, tržišta nabavke i prodaje, te kadrovske osnove preduzeća, razlikuju prema veličini privrednog subjekta, ali i u odnosu na određene rezultate sličnog istraživanja iz 2016. godine. Rezultati istraživanja mogu poslužiti relevantnim institucijama, odnosno Vladi Brčko distrikta u cilju podsticaja razvoja malih i srednjih preduzeća.

Ključne riječi: tehničko-tehnološka uspješnost, tržišna uspješnost, inovativne aktivnosti, ljudski resursi

ABSTRACT

The paper discusses the technical-technological and market success of small and medium enterprises in the Brcko District of Bosnia and Herzegovina. The analysis was performed on the basis of data on technical and technological aspects of the company's operations, innovative activities of the company, the procurement and sales market, ie market share of the observed companies, as well as the personnel base of the company. The paper is based on the results of scientific and professional research entitled "Research on the state and problems in the business of small and medium enterprises in the Brcko District of Bosnia and Herzegovina", which was conducted by the Faculty of Economics in Brcko in 2021. The obtained results were compared with a similar research conducted by the Faculty of Economics in Brcko in 2016. The research was conducted on a sample of 96 small and medium enterprises, and descriptive statistics methods were used for data processing. The results of the research indicate that the elements of the technical and technological aspect of the company's business, innovative activities of the company, procurement and sales

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKТИVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

---

market, and personnel base of the company differ according to the size of the business entity, but also in relation to certain results of similar research from 2016. The results of the research can serve the relevant institutions, ie the Government of the Brčko District in order to encourage the development of small and medium enterprises.

Key words: technical-technological success, market success, innovative activities, human resources.

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKTIVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFESTING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

ANALIZA FINANSIJSKE USPJEŠNOSTI POSLOVANJA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U BRČKO DISTRIKTU BOSNE I HERCEGOVINE

ANALYSIS OF FINANCIAL PERFORMANCE OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THE BRCKO DISTRICT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Ljiljana Ž. Tanasić

e-mail: ljiljana.tanasic.ebf@gmail.com

Lazar Radovanović

e-mail: lazar.radovanovic.ebf@gmail.com

Bojan Mededović

e-mail: bojan.medjedovic.ebf@gmail.com

Ekonomski fakultet Brčko, Univerzitet u Istočnom Sarajevu

APSTRAKT

U radu je izvršena analiza finansijskih pokazatelja poslovanja malih i srednjih preduzeća koja posluju na teritoriji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Kao osnovni instrumenti podsticaja poslovanja ove kategorije preduzeća, sagledani su i postojeći programi finansijske i nefinansijske podrške Vlade Brčko distrikta, uz ocjenu zadovoljstva korisnika ostvarenim rezultatima realizovanih programa podrške. Takođe, analizirane su i potencijalne potrebe za budućim korišćenjem programa finansijske i nefinansijske podrške, odnosno određenih kategorija savjetodavnih usluga. Analiza je bazirana na rezultatima naučno-stručnog istraživanja Ekonomskog fakulteta Brčko, sprovedenog 2021. godine, pod nazivom "Istraživanje o stanju i problemima u poslovanju malih i srednjih preduzeća u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine". Prikupljeni podaci su obrađeni primjenom statističkog programa za društvene nauke (IBM SPSS Statistics 21.0), a pojedini dobijeni rezultati su poređeni sa rezultatima sličnog naučno-stručnog istraživanja Ekonomskog fakulteta Brčko, koje je sprovedeno 2016. godine, radi identifikovanja određenih promjena u odnosu na prethodni period. Rezultati analize pokazali su da se mikro i mala preduzeća uglavnom oslanjaju na sopstvene izvore finansiranja obrtnih sredstava i investicija, dok srednja preduzeća pretežno koriste kombinaciju sopstvenih i spoljnih izvora, pri čemu kreditna zaduženost za većinu ispitanika ne predstavlja značajno finansijsko opterećenje. Stepen informisanosti o postojećim programima podrške je zadovoljavajuća, dok se zadovoljstvo ostvarenim rezultatima nije značajnije promijenilo u odnosu na ranije istraživanje, što ukazuje na neophodnost intenzivnijeg pristupa realizaciji podrške privrednicima, u cilju povećanja koristi, prvenstveno, za privredni sektor, ali i za cjelokupnu lokalnu zajednicu.

Ključne riječi: naučno-stručno istraživanje, mala i srednja preduzeća, izvori finansiranja, kreditna zaduženost, finansijski programi podrške, nefinansijski programi podrške

ABSTRACT

This paper analyzes the financial performance of small and medium enterprises operating in the area of the Brčko District of Bosnia and Herzegovina. As the basic instruments for stimulating the business of these company categories, the existing financial and non-financial support programs of the Government of the Brčko District were taken into consideration, as well as the assessment of user satisfaction regarding the achieved results of the implemented support programs. Moreover,

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKТИVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

---

potential needs for future use of financial and non-financial support programs, i.e., certain categories of advisory services, were analyzed as well. The analysis was based on the results of the research conducted by the Faculty of Economics Brcko in 2021, titled "Analysis of the situation and problems in the business of small and medium enterprises in the Brcko District of Bosnia and Herzegovina." The collected data were processed by means of the statistical program for social sciences (IBM SPSS Statistics 21.0), and obtained results were compared with the results of a similar scientific survey conducted in 2016 by the Faculty of Economics Brcko, in order to identify possible changes. The results of the analysis show that micro and small enterprises mostly rely on their own sources of financing working capital and investments, while medium-sized enterprises mostly use a combination of their own and external sources, while credit indebtedness does not represent a significant financial burden for most respondents. The level of information on existing support programs is satisfactory, while satisfaction with the results has not changed significantly compared to previous research, which indicates the need for more intensive approach in the field of support for entrepreneurs, in order to increase benefits, primarily for the business sector and the local community.

Key words: scientific research, small and medium enterprises, sources of financing, credit indebtedness, financial support programs, non-financial support programs

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKTIWE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

ANALIZA POSLOVNE USPJEŠNOSTI MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA BRČKO DISTRIKTA BIH U 2020. GODINI

ANALYSIS OF BUSINESS PERFORMANCE OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES OF BRČKO DISTRICT OF BIH IN 2020

Renata Lučić

e-mail: renata.lucic@efb.ues.rs.ba

Ekonomski fakultet Brčko, Univerzitet u Istočnom Sarajevu

APSTRAKT

U radu su prezentovani rezultati naučno-stručnog istraživanja pod nazivom: "Istraživanje o stanju i problemima u poslovanju malih i srednjih preduzeća u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine", koji se odnose na ocjenu uspješnosti poslovanja malih i srednjih preduzeća u Brčko distriktu BiH u 2020. godini. Nositelj istraživanja bio je Naučno-istraživački centar Ekonomskog fakulteta Brčko, a istraživanje je provedeno korištenjem reprezentativnog, slučajnog uzorka stratifikovanog prema veličini poslovnog subjekta, koji je obuhvatilo 96 malih i srednjih preduzeća sa sjedištem u Brčko distriktu BiH. Istraživanje je provedeno s ciljem dobijanja relevantnih informacija koje su trebale da omoguće stvaranje realne slike o stanju i problemima u poslovanju s kojima se suočavaju poslovni subjekti u Brčko distriktu BiH, s posebnim osvrtom na probleme uzrokovane pojmom pandemije koronavirusa. Realna procjena uspješnosti poslovanja malih i srednjih preduzeća u Brčko distriktu BiH u 2020. godini, zahtijevala je usmjeravanje istraživačkog fokusa na pitanja koja su se odnosila na: ocjenu poslovanja u 2020. godini, planirana ostvarenja u 2021. godini i budućem trogodišnjem periodu iskazana kroz očekivane prihode i broj zaposlenih; probleme u poslovanju s kojima su se preduzeća suočila; ocjenu uticaja pandemija koronavirusa na poslovanje u 2020. godini, te posljedice njenog uticaja u vidu problema s naplatom potraživanja, smanjenjem tražnje, te problemima u vezi sa otplatom kredita.

Ključne riječi: mala i srednja preduzeća, analiza poslovanja, poslovna uspješnost, uticaj pandemije koronavirusa na poslovanje

ABSTRACT

The paper presents the results of scientific and professional research entitled: "Research on the state and problems in the business of small and medium enterprises in the Brcko District of Bosnia and Herzegovina", which relate to assessing the performance of small and medium enterprises in the Brcko District of BiH in 2020. The research was carried out by the Scientific Research Center of the Faculty of Economics in Brcko, and the research was conducted using a representative, random sample stratified by the size of the business entity, which included 96 small and medium enterprises based in the Brcko District of BiH. The research was conducted in order to obtain relevant information that should enable a realistic picture of the situation and problems in business faced by businesses in the Brcko District of BiH, with special reference to the problems caused by the coronavirus pandemic. Realistic assessment of the success of small and medium enterprises in the Brcko District of BiH in 2020, required directing the research focus on issues related to: assessment of the business in 2020, planned achievements in 2021, and the future three-year period expressed through expected income and number of employees; business problems faced by companies; assessment of the impact of the coronavirus pandemic on

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKТИVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

---

business in 2020, and the consequences of its impact in the form of problems with the collection of receivables, reduction of demand, and problems related to loan repayment.

Key words: small and medium enterprises, business analysis, business performance, the impact of the coronavirus pandemic on business

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKTIWE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

IMPACT OF MAXIMUM RETAIL PRICE (MRP) POLICY ON ILLEGAL SUPPLY CHAIN OF MEDICINE PRODUCT; A STUDY IN INDONESIAN ONLINE MARKETPLACE DURING COVID-19 PANDEMIC SITUATION

Arief Movadhy Rakhman

e-mail: ariefmova@yahoo.com

University of Indonesia

ABSTRACT

This research is mainly focused to examine the impact of the maximum retail price (MRP) policy for Covid-19 drugs implementation to the illegal supply of Covid-19 drugs through online marketplace channel in Indonesia. This study uses a quantitative approach. The study uses secondary data from the Directorate of Drug and Food Cyber on Indonesian Drug and Food Administration (Badan POM) during period of January – September 2021 consist of the number of the web page offering Covid-19 medicine detected by the cyber patrol activity in the online marketplace. The Covid-19 medicines were consist of 13 different Active Pharmaceutical Ingredient which 4 of them were being the subject for MRP policy. This study uses Difference-in-Difference analysis indicating a significant positive relationship between the implementation of the MRP policy on the illegal supply of Covid-19 medicine on the online marketplace. This study also indicate that there is a significant increase in the findings of illegal drug supply in August 2021.

Key words: Covid-19, Maximum Retail Price, MRP, Illegal Medicine, Covid-19 Medicine

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKTIWE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVREDNE I INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

OBRAZOVANJE I POLITIKA

EDUCATION AND POLITICS

Iljaz Osmanlić

e-mail: iljaz.osmanlic@hotmail.com

Učiteljski fakultet u Beogradu, Odeljenje u Novom Pazaru

APSTRAKT

Svako obrazovanje je povezano sa politikom tj. sa političkim odlučivanjem. Obrazovanje i njegove promene uvek su bile u tesnoj vezi sa politikom i nikada nisu mogle biti izvan nje. Proces obrazovanja je ukorenjen u društveni, pravni, moralni i tradicionalni sistem te u sistem normi i vrednosti koje treba preneti putem vaspitanja i obrazovanja na buduće generacije. Politika posmatra obrazovanje kao glavni mehanizam za transmisiju vladajuće ideologije. U svojim programima politika može da ubrza ili uspori razvoj obrazovanja u zavisnosti od njenih programske ciljeva. Ove programske ciljeve koje postavlja politika u obrazovanju treba uzeti sa rezervom, jer se može javiti nesklad između obrazovanja i drštvene stvarnosti. Mimoilaženje može biti nauštrb same politike i obrazovanja. Politika i obrazovanje mogu biti u skladu i mogu postići svoje ciljeve ako uspostave pluralističku i demokratsku komunikaciju koja će se zasnovati na ravnopravnoj osnovi gde obrazovanje može ispoljiti svoj saznajni, intelektualni, racionalni, a posebno naučni odnos prema stvarnosti što je osnovna karakteristika i kvalitet obrazovanja.

Prosvetnu politiku možemo odrediti kao usmeravanje vaspitne politike na obrazovne ustanove. U školskom zakonodavstvu zastupljena je prosvetna politika. Ona u stvari predstavlja interes određene vladajuće klase. Ova politika može biti nosilac progrusa i progresivnih ideja, ali isto tako može sprovoditi politiku konzervativizma i nazadovanja.

Ključne riječi: obrazovanje, politika, obrazovna politika, vaspitanje, ideologija, demokratija, obrazovne ustanove, progres, konzervativizm

ABSTRACT

Every education is connected with politics, that is. with political decision-making. Education and its changes have always been closely linked to politics and could never be outside of it. The process of education is rooted in the social, legal, moral and traditional system and in the system of norms and values that should be passed on through upbringing and education to future generations. Politics views education as the main mechanism for transmitting the ruling ideology. Through its programs, policy can accelerate or slow down the development of education depending on its program goals. These program goals in education, set by policy should be taken with a grain of salt, as there may be a mismatch between education and social reality. Passing can be to the detriment of politics and education itself. Politics and education can be in harmony and can achieve their goals if they establish pluralistic and democratic communication based on an equal basis where education can express its cognitive, intellectual and rational, and especially scientific attitude towards reality, which is the basic characteristic and quality of education. We can define educational policy as directing of upbringing policy to educational institutions.

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKТИVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

Education policy is represented in school legislation. It actually represents the interests of a certain ruling class. This policy can be a carrier of progress and progressive ideas, but it can also pursue a policy of conservatism and regression.

Key words: education, politics, educational policy, upbringing, ideology of democracy, educational, institutions, progres, conservatism.

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BDPERSPEKTIWE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVREDNE I INSTITUCIJE VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BDPERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENTUNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

ПОРЕСКОПРАВНА РЕГУЛАТИВА ДИГИТАЛНЕ ИМОВИНЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

TAX AND LEGAL REGULATION OF DIGITAL ASSETS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Теодор М. Петровићe-mail: teodor.petrovic.ebf@gmail.com**Љиљана Ж. Танасић**e-mail: ljiljana.tanasic.ebf@gmail.com

Економски факултет Брчко, Универзитет у Источном Сарајеву

АПСТРАКТ

Велики број земаља нема јасну регулаторну стратегију дигиталне имовине и ова област није покривена стандардизованим правним оквиром. У Босни и Херцеговини област виртуелних валута није законски експлицитно уређена, али криптовалуте нису забрањене. Оне се не сматрају новцем, међутим према МСФИ могу се посматрати као нематеријална имовина или роба/залихе. Законска неодређеност оставља простор за различит порески третман криптовалута у БиХ, када је у питању предмет опорезивања. Криптовалуте са аспекта пореза на додату вриједност у БиХ нису предмет опорезивања. Уколико би се предузеће одлучило да производи криптовалуте и за те потребе набавило опрему, а произведене криптовалуте даље продавало и приходе по том основу приказало у својим билансима, такво пословање не би било у складу са Законом о ЦББиХ и прописима којима се уређује девизно пословање. Закон о дигиталној имовини у правном систему Републике Србије је кровни пропис којим се ова нова врста имовине уређује и омогућава увођење дигиталне имовине у регулисане токове привреде од 30.6.2021. године. Поред Закона о дигиталној имовини, усвојене су измене и допуне пореских закона којима се уређује порески третман дигиталне имовине. Опорезивање криптовалута зависи од начина стицања, ако се добију као поклон опорезују се по стопи по којој се опорезују поклони, а ако се зараде трговањем или рударењем третирају се као капитална добит и опорезују се по стопи од 15%. Доношењем Закона о дигиталној имовини у БиХ омогућио би се улазак дигиталне имовине у традиционалне новчане токове, али и даље би остало суштинско питање како опорезовати улазак криптоимовине у привреду. Другим ријечима, без усвајања експлицитног пореског режима у овој области, није реално очекивати да БиХ постане плодно тло за увођење овог облика имовине у токове новца и капитала.

Кључне ријечи: дигитална имовина, криптовалуте, порез на додату вриједност, директни порези, индиректни порези

ABSTRACT

Many countries do not have a clear regulatory strategy for digital assets and this area is not covered by a standardized legal framework. In Bosnia and Herzegovina, the area of virtual currencies is not explicitly regulated by law, but cryptocurrencies are not prohibited. They are not considered money, however, according to IFRS they can be considered as intangible assets or goods/inventories. Legal uncertainty leaves space for the different tax treatments of cryptocurrencies in BiH when it comes to the subject of taxation. Cryptocurrencies from the aspect of value-added tax in BiH are not subject

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKТИVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

---

to taxation. If the company decided to produce cryptocurrencies and procure equipment for that purpose, and would sell the produced cryptocurrencies and present the revenues on that basis in its balance sheets, such operations would not be in accordance with the CBBH Law and regulations governing foreign exchange operations. The Law on Digital Property in the Legal System of the Republic of Serbia is an umbrella regulation that regulates this new type of property and enables the introduction of digital property into the regulated flows of the economy from June 30, 2021. In addition to the Law on Digital Property, amendments to the tax laws regulating the tax treatment of digital property have been adopted. Taxation of cryptocurrencies depends on the method of acquisition, if they are received as a gift, they are taxed at the rate at which gifts are taxed, if they are earned by trading or mining, they are treated as capital gains and are taxed at a rate of 15%. The adoption of the Law on Digital Assets in BiH would enable the entry of digital assets into traditional cash flows, but the essential question remains how to tax the entry of crypto-assets into the economy. In other words, without the adoption of an explicit tax regime in this area, it is not realistic to expect BiH to become a fertile ground for the introduction of this form of property in cash and capital flows.

Key words: digital assets, cryptocurrencies, value added tax, direct taxes, indirect taxes

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKTIJE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVREDNE I INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFESTING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

УТИЦАЈ ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА НА ПРИВРЕДНИ РАСТ И РАЗВОЈ ЗЕМАЉА У ТРАНЗИЦИЈИ

THE IMPACT OF THE BUSINESS ENVIRONMENT ON ECONOMIC GROWTH AND DEVELOPMENT OF COUNTRIES IN TRANSITION

Неџад Аземовић

e-mail: nazemovic@yahoo.com

Решад Аземовић

Универзитет у Новом Пазару

АПСТРАКТ

Пословно окружење представља мултидимензионални концепт, с обзиром да се састоји од свих политика државе које утичу на пословање привредних субјеката, као што су трговинска и спољнотрговинска политика, монетарна политика, кредитна политика, пореска политика, политика конкуренције, грађевинска политика и бројне друге. У том смислу, пословно окружење се може дефинисати као скуп економских, политичких, правних, институционалних и регулаторних услова који утичу на пословање привредних субјеката у једној земљи. Међутим, пословно окружење земаља у транзицији има одређене специфичности, с обзиром на недовољну развијеност њихове институционалне и физичке инфраструктуре и нестабилно макроекономско окружење. У циљу унапређења пословног окружења и његовог усклађивања са оним које постоји у развијеним тржишним привредама, земље у транзицији би требало да окончају започете транзиционе процесе усмерене на приватизацију и реструктуирање реалног сектора, повећање ефикасности тржишта добара и развоја тржишно- оријентисаног финансијског сектора, али и да унапреде квалитет јавне власти, поједноставе обављање административних процедура за покретање пословања, реформишу порески систем, спроведу макроекономску стабилизацију и унапреде квалитет физичке инфраструктуре. Спровођење поменутих процеса омогућиће земљама у транзицији да убрзају раст запослености и привредне активности и достигну степен развијености тржишних привреда.

Кључне ријечи: привредни раст, привредни развој, пословно окружење, транзиција

ABSTRACT

The business environment is a multidimensional concept, as it consists of all government policies that affect the business of economic entities, such as trade and foreign trade policy, monetary policy, credit policy, other policy, public policy, policy and policy. In this sense, the business environment can be defined as a set of economic, political, legal, institutional and regulatory conditions that affect the business of economic entities in a country. However, the business environment of land in transition has certain specifics, given their underdeveloped institutional and physical infrastructure and unstable macroeconomic environment. In order to improve the business environment and to benchmark its characteristics from those in the developed market economies, transition countries should finalize started transitional process, focusing on the privatization and restructuring of the real sector, the increase of the goods market efficiency and the development of a market-oriented financial sector, as well as to improve the quality of public authority, simplify the administrative

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKТИVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

---

procedures for starting a business, reforming the tax system, implement macroeconomic stabilization and improve the quality of physical infrastructure. The implementation of these processes will enable transition countries to accelerate the growth of employment and economic activity, and to reach the level of development of market economies.

Key words: economic growth, economic development, business environment, transition

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKTIVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFESTING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

PANEL ANALIZA U FUNKCIJI MJERENJA UTICAJA VISOKOG OBRAZOVANJA NA MEĐUNARODNU KONKURENTNOST ZEMALJA ZAPADNOG BALKANA

PANEL ANALYSIS IN FUNCTION OF MEASURING THE IMPACT OF HIGHER EDUCATION ON INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF THE WESTERN BALKAN COUNTRIES

Mirjana Landika

e-mail: mirjana.landika@gmail.com

Fakultet poslovne ekonomije, Panevropski univerzitet „Apeiron“ Banja Luka

Željko Račić

e-mail: zeljko_r@hotmail.com

Ekonomski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci

Bogdana Kondić

e-mail: b.kondic@mps.vladars.net

Ministarstvo poljoprivrede, Vlada RS

APSTRAKT

Važan aspekt razvijenosti i perspektive razvoja društvenoekonomske zajednice odnosi se na nivo pokrivenosti tržišta rada adekvatnim kadrovima u smislu stručnosti i kompetencija, koji značajnim dijelom proizilaze iz rezultata obrazovnog procesa. Iskazivanje i mjerjenje rezultata obrazovnog procesa je kontinuiran i kompleksan proces, te zahtijeva primjenu adekvatne metodologije, kao što je model panel analize. Težnja istraživača odnosi se na prispitivanje uticaja visokog obrazovanja na odgovarajuće makroekonomske pokazatelje stanja i perspektiva određene društveno ekonomske zajednice. Istraživanje se temelji na primjeni paneml modela na područje Zapadnog Balkana, koje još uvijek nisu članice Europske Unije. Praksa ovakvih istraživanja formalizovana je u zemljama Zapadne Evrope, pri čemu istraživači imaju adekvatan pristup empirijskoj građi na kojoj se istraživanja zasnivaju, ali i standardizovanu proceduru iskazivanja odgovarajućih pokazatelja, što na odabranom geografskom području nije slučaj. Kontekst obrazovnog procesa od perioda uvođenja i usvajanja odrednica definisanih Bolonjskom deklaracijom, prolazi turbulentan proces transformacije. Sledeci prelomni trenutak obrazovnog sistema opravdano je vezivati za pojavu pandemije uzrokovanje virusom COVID – 19, koji u kratkom periodu uvodi promjene u način funkcionisanja svih segmenata poslovneih i socijalnih aktivnosti u društvenoekonomskoj zajednici uopšteno. Posebni izazovi vezuju se za obrazovne aktivnosti, kao aktivnosti visokog stepena interpersonalne interakcije između korisnika i davaoca usluge.

Ključne riječi: ekonometrijski model, ekonomski rast, međunarodna konkurentnost, panel analiza, upravljanje krizom

ABSTRACT

An important aspect of the development and perspectives of the development of the socio-economic community refers to the level of coverage of the labor market with adequate staff in terms of expertise and competencies, which largely derive from the results of the educational process. Expressing and measuring the results of the educational process is a continuous and complex

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKТИVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

---

process, and requires the application of adequate methodology, such as a panel analysis model. The aim of the researchers is to examine the impact of higher education on appropriate macroeconomic indicators countries of the Western Balkans, which are not yet members of the European Union. The practice of such research has been formalized in Western European countries, where researchers have adequate access to the empirical material on which research is based, but also a standardized procedure for presenting appropriate indicators, which is not the case in the selected geographical area. The context of the educational process since the period of introduction and adoption of the determinants defined by the Bologna Declaration, is going through a turbulent process of transformation. The next turning point in the education system is justified by the pandemic caused by the COVID - 19 virus, which in a short period of time introduces changes in the functioning of all segments of business and social activities in the socio - economic community in general.

Key words: econometric model, economic growth, international competitiveness, panel analysis, crisis management

EVALUACIJA EFIKASNOSTI JAVNIH PREDUZEĆA U SRBIJI KORIŠĆENJEM ARAS METODE

EVALUATION OF EFFICIENCY OF PUBLIC ENTERPRISES IN SERBIA USING ARAS METHOD

Radojko Lukic

e-mail: radojko.lukic@ekof.bg.ac.rs

Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu

APSTRAKT

U poslednje vreme sve se više, kao što je poznato, koriste različite savremene metode višekriterijumskog odlučivanja u analizi efikasnosti svih preduzeća, što znači i javnih. S obzirom na to, u ovom radu se vrši evaluacija efikasnosti javnih preduzeća u Srbiji korišćenjem ARAS metode. Dobijeni empirijski rezultati analize efikasnosti javnih preduzeća u Srbiji na bazi ARAS metode pokazuju da je najefikasnije preduzeće JP EPS Beograd. Slede: JBP Vode Vojvodine Novi Sad, JP Putevi Srbije Beograd, JP Nacionalni park Tara Bajina Bašta, JP za gazdovanje šumama Srbijašume po Beograd, JP Pošta Srbije Beograd, JKP Beogradska vodovod i kanalizacija Beograd, JP Vojvodinašume Petrovaradin, JP Srbijagas Novi Sad, JKP Belgrade Power Plants Belgrade, PE Shelters Belgrade, JKP GSP Belgrade, JKP Novosadska toplana Novi Sad, Jugoimport- SDPR JP Beograd i JKP Vodovod i kanalizacija Novi Sad. Na ovakvo rangiranje javnih preduzeća u Srbiji uticala je ne samo ekonomska klima, već i upravljačke veštine rukovodstva u pogledu efikasnosti upravljanja prodajom, kapitalom, gubitkom, aktivom, ljudskim resursama i profitom (koje se svakako razlikuju od jednog do drugog preduzeća). Efikasnom kontrolom analiziranih faktora (prodaja, kapital, gubitak, ljudski resursi i profit) može se znatno uticati na unapređenje efikasnosti javnih preduzeća u Srbiji u budućnosti.

Ključne riječi: ARAS metoda, efikasnost, faktori, javna preduzeća, Srbija

ABSTRACT

Recently, as is well known, various modern methods of multi-criteria decision-making are increasingly used in the analysis of the efficiency of all companies, which means public ones. Given this, this paper evaluates the efficiency of public enterprises in Serbia using the ARAS method. The obtained empirical results of the analysis of the efficiency of public companies in Serbia on the basis of the ARAS method show that the most efficient company is PE EPS Belgrade. Following: JBP Vode Vojvodine Novi Sad, JP Putevi Srbije Belgrade, JP Tara Bajina Bašta National Park, JP za forest management Srbijašume po Beograd, JP Pošta Srbije Belgrade, JKP Beogradska vodovod i kanalizacija Belgrade, JP Vojvodinašume Petrovaradin, JP Srbijagas Novi Sad, JKP Belgrade Power Plants Belgrade, PE Shelters Belgrade, PUC GSP Belgrade, PUC Novi Sad Heating Plant Novi Sad, Jugoimport- SDPR PE Belgrade and PUC Water Supply and Sewerage Novi Sad. This ranking of public companies in Serbia was influenced not only by the economic climate, but also by the management skills of management in terms of efficiency of sales management, capital, loss, assets, human resources and profit (which certainly differ from one company to another). Effective control of the analyzed factors (sales, capital, loss, human resources and profit) can significantly affect the improvement of the efficiency of public enterprises in Serbia in the future.

Key words: ARAS method, efficiency, factors, public enterprises, Serbia

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKTIJE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFESTING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

TEORIJSKO METODOLOŠKI IZAZOVI EKONOMSKE NAUKE DANAS -Kontraverze određenih filozofsko-psiholoških i pravnih promišljanja-

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL CHALLENGES OF ECONOMIC SCIENCE TODAY

-Controversies of Certain Philosophical, Psychological and Legal Considerations-

Spasoje Tuševljak

e-mail: tusevljakspasoje@gmail.com

APSTRAKT

Šta je u ekonomiji važno; ideje, ciljevi, sadržaj, pravila, pojedinac, kolektivitet, želje, potrebe i ostvarenja. A šta je najvažnije, ako ne: smisao, sadržaj, motivi, rezultat, ali i sve pomenuto i nepomenuto što se (po)javi, (na)javi, nenajavi, desi, ili ne desi očekivano i/ili neočekivano sa dejstvom na funkcionisanje i strukturu poretku planski i/ili spontano da ispunji i vrednuje motive, ciljeve i očekivanja. Sve ovo bi bilo nezamislivo komplikovano da međuzavisnosti nisu posredovane mehanizmima koji dejstvuju spontano(tržište), ali i regulacijom (institucije, pravo) koja smisleno i na sistemski način sve situira u normativni okvir koji bi trebalo da obezbijedi – zaštiti:

1. Slobodu inicijativa,
2. Vlasništvo,
3. Jedanaka prava za sve aktere.
4. Slobodu kretanja lica, roba-usluga, kapitala, osnivanja preduzeća

- "Četiri osnovne slobode" tržišta EU

Naravno, sve bi idealno pogodovalo ljudskoj težnji za savršenstvom da ne postoje nedovršenosti i ograničenja u koncepcijском и doktrinarnom domenu, ali i ograničenja u upravljačkim i izvedbenim mehanizmima kojima se ograničavaju mogućnosti i satisfakcije dosezanja projektovanih ciljeva!? Postulirane ideje o slobodi i jednakim pravima za sve imaju dvije male, ali vrlo ozbiljne manjkavosti koje zanemaruju:

1. Istorijski kontekst i dejstvujuće okolnosti zahvaljujući kojima su akteri na različitom nivou ekonomskog razvoja i mogućnosti što za posljedicu ima ekonomske nejednakosti, različit nivo bogatstva i neravnopravan položaj u konkurentskoj borbi na tržištu, i
2. Kako nasleđe i istorijske okolnosti neke aktere čine superiornim ili inferiornim, samim tim što su rođeni u bogatoj(siromašnoj) zemlji, isto tako i "prirodna lutrija" čini "svoje"; biološki i intelektualno neki su akteri sposobniji i inventivniji, a neki su inferiori do te mjere da im je potrebna stalna pažnja i potpuna pomoć i njega u svim domenima, što otvara pitanja mesta i uloge subvencija i zaštite od rizika, odnosno zaštite od nepovoljnog ishoda.

Filozofija liberalizma utemeljena na naprijed prezentovanim načelima slobode i konkurenčije (jednakih prava za sve) predstavlja doktrinarni osnov ideologije liberalnog kapitalizma koja dominira političkim i ekonomskim i normativnim ustrojstvom savremenog svijeta, što izaziva ne samo teorijske rasprave, neslaganja i oštре polemike u akademskim krugovima, nego ima ozbiljne reperkusije i na strateška pozicioniranja, političke i vojne sukobe u savremenom svijetu. Naprijed adresirana pitanja su izuzetno kompleksna i teško rješiva, tim prije što isključivo pozivanje na ekonomsku dimenziju i ekonomski interes kao ključni činilac sa najznačajnim uticajem na odnose među ljudima, poslovnim entitetima i državama, očigledno nije dalo dovoljno argumenata i mehanizama da se društveni poredak i međusobni odnosi urede na zadovoljavajući način.

Ta činjenica nas misaono i radno pokreće da istražimo i neke druge aspekte i dimenzije adresiranog problema, koji očigledno nije samo ekonomski!?

U uvjerenju da naprijed apostrofirana pitanja i nedoumice značajno utiču na ljudsko djelovanje u ovom radu ćemo na odgovarajući način pokušati da ukažemo ne samo na ekonomske, nego i na određene filozofske, psihološke i pravne aspekte, međuzavisnosti i uticaje na donošenje strateških, taktičkih i operativnih odluka, s posebnim akcentom na dejstvo različitih metodoloških pristupa i koncepta istraživanja međuzavisnosti targetiranih naučnih disciplina!?

Ključne riječi: ekonomija, pravo, filozofija, psihologija, tržiste, ljudsko djelovanje

ABSTRACT

What is important in economics; ideas, goals, content, rules, individual, collectivity, desires, needs and realization. And what is the most important, if not: meaning, content, motives, result, but also everything mentioned and unmentioned that (re) occurs, (re) appears, does not announce, happens, or does not happen expected and / or unexpected with an impact on functioning and order of structure in order to intentionally or spontaneously meet and evaluate motives, goals and expectations. All this would be inconceivably complicated if interdependencies were not mediated by mechanisms that act spontaneously (market), but also by regulation (institutions, law) which meaningfully and systematically situates everything in the normative framework that should provide - protect:

1. Freedom of initiative,
1. Ownership,
2. Equal rights for all actors.
3. Freedom of movement of persons, goods, services, capital, establishment of enterprises – "Four fundamental freedoms" of the EU market

Of course, everything would ideally affect the human pursuit of perfection if there were no incompleteness and limitations in the conceptual and doctrinal domain, but also limitations in management and implementation mechanisms that limit the possibilities and satisfaction of achieving the projected goals!? The postulated ideas of freedom and equal rights for all have two small but very serious shortcomings that they ignore:

1. The historical context and the current circumstances due to which the actors are at different levels of economic development and opportunities resulting in economic inequalities, different levels of wealth and unequal competitive position in the market, and
2. As the heritage and historical circumstances make some actors superior or inferior, by being born in a rich (poor) country, so too does the "natural lottery" make "its own"; biologically and intellectually, some actors are more capable and inventive, and some are inferior to the extent that they need constant attention and full help and care in all domains, which raises questions about the place and role of subsidies and risk protection, i.e. protection against adverse outcomes.

The philosophy of liberalism based on the above principles of freedom and competition (equal rights for all) is the doctrinal basis of the ideology of liberal capitalism that dominates the political and economic and normative structure of the modern world, causing not only theoretical debates serious repercussions on strategic positioning, political and military conflicts in the modern world. The issues addressed above are extremely complex and difficult to resolve, especially since the exclusive reference to the economic dimension and economic interest as a key factor with the most significant impact on relations between people, business entities and states, obviously did not provide enough arguments and mechanisms to social order and mutual relates offices in a satisfactory manner.

This fact drives us mentally to explore some other aspects and dimensions of the addressed problem, which is obviously not only economic!?

Convinced that the issues and doubts raised above significantly affect human action, in this paper we will try to point out not only economic, but also certain philosophical, psychological and legal

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKТИVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

---

aspects, interdependence and influences on strategic, tactical and operational decisions, with special emphasis on the effect of different methodological approaches and concepts of research on the interdependence of targeted scientific disciplines!?

Key words: fear of the coronavirus, age groups, contingency table analysis, independence test

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKTIJE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

PERSPEKTIVE OPSTANKA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA ZEMALJA ZAPADNOG BALKANA U USLOVIMA KRIZE

SURVIVAL PROSPECTS OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THE WESTERN BALKANS IN THE TIME OF CRISIS

Lidija Mitrašević

e-mail: lidija.mitrasevic.efb@gmail.com

Ekonomski fakultet Brčko, Univerzitet u Istočnom Sarajevu

APSTRAKT

Podregion Zapadnog Balkana se odnosi na tranzicione zemlje Jugoistočne Evrope uključene u regionalnu politiku procesa stabilizacije i pridruživanja Evropske unije i obuhvata Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Sjevernu Makedoniju i Srbiju. Kao i u ostalim svjetskim privredama, mala i srednja preduzeća zemalja Zapadnog Balkana predstavljaju brojčano dominantne privredne subjekte koji, uz adekvatno koncipirane nacionalne politike podrške i kontekstualno primjenljive poslovne modele, mogu značajno da doprinesu nacionalnom ekonomskom prosperitetu. Zbog svojih internih predispozicija, odnosno specifičnih prednosti i nedostataka koje determinišu način njihovog poslovanja i mogućnosti opstanka i razvoja, mala i srednja preduzeća su, za razliku od velikih poslovnih sistema, osjetljivija na iznenadne promjene u eksternom okruženju. Na osnovu sekundarnih izvora podataka, u radu se analizira razvijenost sektora malih i srednjih preduzeća zemalja Zapadnog Balkana sa naglaskom na njihov doprinos dodatoj vrijednosti, zaposlenosti i stepenu učešća u izvoznim aktivnostima. S ciljem identifikovanja perspektiva opstanka, razmatraju se negativne promjene uslova poslovanja do kojih je došlo zbog pandemije izazvane virusom Covid-19. Na osnovu toga ukazuje se na neophodnost transformacije i adaptacije poslovnih aktivnosti malih i srednjih preduzeća Zapadnog Balkana, predlažu alternativni poslovni modeli i adekvatne mјere institucionalne podrške nacionalnih autoriteta.

Ključne riječi: mala i srednja preduzeća (MSP), zemlje Zapadnog Balkana, kriza, opstanak

ABSTRACT

The subregion of Western Balkans refers to the transition countries of Southeast Europe, involved in the regional policy of the Stabilization and Association Process of the European Union and includes Albania, Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Northern Macedonia and Serbia. As in other world economies, small and medium enterprises in the Western Balkans are numerically dominant economic entities that, with adequately designed national support policies and contextually applicable business models, can significantly contribute to national economic prosperity. Due to their internal predispositions, i.e. specific advantages and disadvantages that determine the way of their business and the possibilities of survival and development, small and medium enterprises, unlike large business systems, are more sensitive to sudden changes in the external environment. Based on secondary data sources, the paper analyzes the development of SME sector in the Western Balkans, with an emphasis on their contribution to added value, employment and the degree of participation in export activities. In order to identify survival prospects, the negative changes in business conditions that occurred due to the pandemic caused by the Covid-19 virus are taken into consideration. Based on that, the paper emphasizes the necessity of transformation and adaptation of business activities of small and medium enterprises in the Western

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKТИVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

Balkans and proposes alternative business models and adequate measures of institutional support of national authorities.

Key words: small and medium enterprises (SMEs), Western Balkans countries, crisis, survival

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKTIVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

UTICAJ PANDEMIJE BOLESTI COVID-19 NA POTROŠNju DOMAĆINSTAVA U BOSNI I HERCEGOVINI

THE IMPACT OF THE COVID-19 DISEASE PANDEMIC ON HOUSEHOLD CONSUMPTION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Neda Tešić

e-mail: neda.tesic@efb.ues.rs.ba

Ekonomski fakultet Brčko, Univerzitet u Istočnom Sarajevu

APSTRAKT

Pandemija izazvana širenjem novog koronavirusa je izazvala promjene u mnogim sferama života građana Bosne i Hercegovine. U novonastalim, nesvakidašnjim okolnostima i nalazeći se pred potpuno novim izazovima, građani mijenjaju obrazac ponašanja, uključujući i obrazac potrošnje domaćinstava. Pored opasnosti po zdravlje populacije, pandemija bolesti COVID-19 je sa sobom donijela i opasnosti koje imaju finansijske implikacije na građane. U početnoj fazi pandemije, vlade su nastojale zatvarati određene biznise za koje se smatra da svojom djelatnošću doprinose širenju virusa. Navedeno je rezultovalo prilagođavanju načina života građana Bosne i Hercegovine novonastalim okolnostima, ali i promjeni u načinu lične potrošnje novca. Predmet ovog rada je analiza potrošnje domaćinstava po kategorijama kao što su, na primjer, usluge restorana, kupovine odjeće i obuće, kupovine prehrabnenih namirnica i korišćenja usluga prevoza. Cilj ovog rada je da se utvrdi da li postoji razlika u potrošnji domaćinstva po navedenim kategorijama, posmatrajući period u toku i prije pandemije COVID-19. Do rezultata će se doći analizom podataka koji su dostupni u izvještajima Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine. Za obradu podataka će se koristiti deskriptivne statističke metode. Na osnovu pregleda relevantnih radova autora koji pišu na temu promjene obrasca potrošnje domaćinstva u svijetu u uslovima pandemije bolesti COVID-19, može se zaključiti da građani u uslovima pandemije više štede, usmjeravajući svoju potrošnju na prehrabene proizvode. Shodno navedenom, očekuje se potvrda navedenih rezultata i u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: COVID-19, potrošnja domaćinstava, tržište Bosne i Hercegovine

ABSTRACT

The pandemic caused by the spread of the new coronavirus has caused changes in many spheres of life of the citizens of Bosnia and Herzegovina. In the newly created, unusual circumstances and facing completely new challenges, citizens are changing the pattern of behavior, including the pattern of household consumption. In addition to the dangers to the health of the population, the COVID-19 pandemic has brought with it dangers that have financial implications for citizens. In the initial phase of the pandemic, governments sought to close certain businesses believed to be contributing to the spread of the virus. This resulted in the adjustment of the way of life of the citizens of Bosnia and Herzegovina to the new circumstances, but also a change in the way of personal spending of money. The subject of this paper is the analysis of household consumption by categories such as, for example, restaurant services, purchase of clothing and footwear, grocery purchases, and use of transportation services. This paper aims to determine whether there is a difference in household consumption by these categories, observing the period during and before

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKТИVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

---

the COVID-19 pandemic. The results will be obtained by analyzing the data available in the reports of the Agency for Statistics of Bosnia and Herzegovina. Descriptive statistical methods will be used to process the data. Based on the review of relevant works by authors who write on the topic of changing the pattern of household consumption in the world in the conditions of the COVID-19 pandemic, it can be concluded that citizens save more in the pandemic, directing their consumption to food. Accordingly, the confirmation of these results is expected in Bosnia and Herzegovina.

Key words: COVID-19, household consumption, market of Bosnia and Herzegovina

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKTIWE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

ПОСЛОВАЊЕ ПРАВНИХ ЛИЦА И ПРЕДУЗЕТНИКА ЗА ВРЕМЕ ЕПИДЕМИЈЕ COVID-19: ПРАВНИ АСПЕКТИ

BUSINESS ACTIVITIES OF LEGAL ENTITIES AND ENTREPRENEURS DURING THE
EPIDEMIC COVID-19: LEGAL ASPECTS

Иван Милић

e-mail: i.milic@pf.uns.ac.rs

Правни факултет, Универзитет у Новом Саду

АПСТРАКТ

Од када је у Републици Србији проглашена епидемија заразне болести COVID-19 дошло је и до значајних правних промена. Уводе се нова правила понашања и то пре свега актима који су ниже правне снаге од закона. Та нова правила се односе и на пословање правних лица и предузетника, и то пре свега кроз увођење одређених ограничења и забрана које су подложне променама. Један од већих проблема огледа се у ограничењу радног времена у угоститељским објектима, увођењем тзв. ковид пропусница и осталих појединости које утичу на пословање правних лица и предузетника. Иако би се за одређена ограничења и забране могло рећи да су оправдане из здравствених разлога оне су посматрано са правног аспекта спорне. Једна од већих правних проблема је тај што се ограничења и забране прописују од стране неовлашћених органа, што се њиховим прописивањем крши највиши правни акт или закон, али и зашто што се појединци који прекрше та нова правила понашања казнено гоне или кажњавају од стране неовлашћених лица.

Кључне ријечи: COVID-19, пословање, правно лице, предузетник, забране

ABSTRACT

Ever since the state of epidemic of the infectious disease COVID-19 was proclaimed in the Republic of Serbia, there have been significant changes. New rules are introduced, above all through acts of lesser legal force than laws. These new rules concern the business activities of legal entities and entrepreneurs, first and foremost through the introduction of certain limitations and prohibitions which are likely to change frequently. One of the greatest issues is reflected in the limitation of work hours in the hospitality industry, by way of the introduction of so-called covid passes and other particulars which affect the business activities of legal entities and entrepreneurs. Although certain limitations and prohibitions may be considered justified for health reasons, they are contentious from a legal aspect. One of the significant legal issues is the fact that limitations and prohibitions are being prescribed by bodies that are not competent, that they are not aligned with higher legal acts or laws, but also that individuals who do not adhere to these new rules are persecuted and sanctioned by legally incompetent persons.

Key words: COVID-19, business activities, legal entity, entrepreneur, prohibitions

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKTIVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

GAMIFICATION WITHIN THE MICROSOFT 365 ECOSYSTEM AS AN IGNITOR OF INNOVATIONS, TEAMWORK AND KNOWLEDGE SHARING IMPROVEMENTS

Jelena Popic

e-mail jelenapopic85@gmail.com

Faculty of Business and Economics, University of Applied Sciences, Schmalkalden, Germany

ABSTRACT

This paper contributes to the internal endeavor of organizational behavior field of study to explore what organizations can do, to improve these three organizational goals: innovations, teamwork and knowledge sharing, by analyzing their correlation with gamification, i.e. applying game elements in a work context. The gamification itself in this work is not being observed as a goal itself, but as a tool for influencing user behavior, motivation and better acceptance of changes. In order to avoid abstraction and to narrow the research field of this paper, primary focus is set on one concrete IT enterprise collaboration platform and its gamification capabilities. Due to its popularity by the world's most successful companies, Microsoft 365 suite, as a forerunner in this area, has been chosen. In a relation to the current academic research and discussions, this paper's significance reflects itself in the fact that very few academic papers deal with this matter, by unconventionally merging together the acknowledgements from IT on one side and organizational behavior on the other. Also, by elaborating three concrete use cases it offers applicable solutions to certain problems in the praxis, in terms of using gamification as a tool for achieving desired business goals.

Key words: Microsoft 365, collaboration, organization, gamification, digitalization

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKTIVE PARTNERSTVA VLASTI,
PRIVrede i INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA
U PODSTICANJU EKONOMSKOG RAZVOJA

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET BRČKO
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

UTICAJI EFEKATA PANDEMIJE COVIDA-19 NA ONLINE PRODAJU U BOSNI I HERCEGOVINI

UNDERSTANDING THE COVID-19 EFFECTS ON E-COMMERCE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Ljubinka Gavrić

e-mail: ljuby87@yahoo.com

Bojan Međedović

e-mail: bojan.medjedovic.efb@gmail.com

Ekonomski fakultet Brčko, Univerzitet u Istočnom Sarajevu

APSTRAKT

Naučno interesovanje se sve više usmjerava ka ubrzano rastućem području prodaje putem interneta, naročito ka onim njenim aspektima koji su vezani za način funkcionisanja danas najdominantnijih web sajtova namijenjenih povezivanju pojedinaca i grupa, razmjeni ličnih informacija, fotografija i video sadržaja. Bosna i Hercegovina, kao i šira regija, nije isključena iz takvih akademskih kretanja, fokusiranih na razumijevanje principa, zakona, uloga i ukupnih pravila poslovanja zasnovanog na internetu i društvenim mrežama, kao i drugim karakteristikama trenutno najsavremenijeg modela trgovine. Od početka globalne ekonomske krize izazvane pandemijom Covid19, istraživanja su dobila novu pod-oblasc, prvenstveno orientisano na iznalaženje načina za ublažavanje i prevazilaženje ozbiljnih problema i prepreka koje su novonastale okolnosti proizvele. Stoga ovaj rad nastojati da uzme učešće u tim i takvim pokušajima, nastojeći da pruži svoj doprinos rasvjetljavanju konkretnih i očiglednih prepreka sa kojima se danas suočava većina regionalnih trgovaca na veliko i malo, uzimajući u obzir njihova lična iskustva, percepcije i praktične pokušaje pronalaženja rješenja za postojeću situaciju.

Ključne riječi: online prodaja, društvene mreže, vrijeme krize

ABSTRACT

Scientific interest is becoming increasingly focused on the rapidly growing field of online sales, especially those aspects that are related to the functioning of today's most dominant websites designed to connect individuals and groups, exchange personal information, photos and videos. Bosnia and Herzegovina, as well as the wider region, has not been excluded from such academic developments, aimed at understanding of the principles, laws, roles and overall rules of business based on the Internet and social networks, along with the other characteristics of the most contemporary mode of trade. Since the onset of the global economic crisis caused by the Covid-19 pandemic, the research has gained a new subfield, primarily oriented toward finding ways to alleviate and overcome the problems introduced by the new circumstances. Hence, this paper seeks to take part in these attempts, trying to contribute to elucidating the most serious obstacles faced by regional wholesalers and retailers by taking into account their personal experiences, perceptions and practical attempts to find solutions to the existing situation.

Key words: E-commerce, social networks, time of crises

ZBORNIK RADOVA

ICFE-BD

PERSPEKТИВЕ ПАРНТЕРСТВА ВЛАСТИ,
ПРИВРЕДЕ И ИНСТИТУЦИЈА ВИШОГ ОБРАЗОВАЊА
У ПОДСТИЧАЊУ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА

PROCEEDINGS OF

ICFE-BD

PERSPECTIVES OF GOVERNMENT, BUSINESS
AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PARTNERSHIP
INFOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT

UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU, ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ БРČКО
UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

ORGANIZOVANJE POSLOVANJA U POST COVID POSLOVNOM OKRUŽENJU

ORGANISATION OF BUSINESS IN A POST COVID BUSINESS ENVIRONMENT

Eldin Ibrahimbašić

e-mail: dinoibrahimbasic@outlook.com

Ziraat Bank BH - Filijala Brčko

APSTRAKT

Iznenadne i velike promjene koje su se desile u posljednje dvije godine uzrokovane COVID pandemijom uveliko su uticale na poslovanje i funkcionalisanje preduzeća. Uzdrmani su tradicionalni oblici poslovanja te je došlo do velikih promjena u ponašanju potrošača. Velike promjene unutar lanca snabdijevanja i usporavanja brzine snabdijevanja zahtijevaju strategijski smišljen način reagovanja i prilagođavanja. Usmjerenost na online oblike poslovanja i rad od kuće iz korijena mijenjaju način na koji preduzeće prodaje svoje proizvode i usluge te dovode do velikih promjena unutar same organizacije. Sve to uz promjene globalne ekonomije i povećanje inflatoričnih pritisaka dovodi u pitanje opstanak lokalnih preduzeća kao i mogućnost njihovog prolagođavanja novonastaloj situaciji.

Cilj rada je da ukaže na trenutne promjene u načinu poslovanja te da ponudi prijedloge, strategijske odgovore lokalnim preduzećima na koji način i kojom metodom će odgovoriti iznenadnim promjenama u ekonomiji, te da ponudi odgovor kako i na koji način prilagoditi svoje poslovanje novonastaloj situaciji.

Ključне речи: pandemija, poslovanje, organizacione promjene, online poslovanje, organizacija, lanac snabdijevanja

ABSTRACT

The sudden and great changes that have taken place in the last two years caused by the COVID pandemic have greatly affected the business and functioning of the company. Traditional forms of business have been shaken and there have been major changes in consumer behavior. Major changes within the supply chain, as well as slowing down the speed of supply, require a strategically thought-out way of reacting and adapting. The focus on online forms of business and work from home radically change the way the company sells its products and services and lead to major changes within the organization. All this, along with changes in the global economy and increasing inflationary pressures, calls into question the survival of local companies and the possibility of their adaptation to the new situation.

The aim of the paper is to point out current changes in the way of doing business and to make suggestions, strategic answers to local companies and how to respond to sudden changes in the economy, and to answer how and in what way to adapt their business to the new situation.

Key words: Pandemic, business, organizational change, online business, organization, supply chain

ISBN 978-99938-95-49-7